

Predmet C-320/23**Zahtjev za prethodnu odluku****Datum podnošenja:**

24. svibnja 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Handelsgericht Wien (Austrija)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

23. svibnja 2023.

Žalitelj i tuženik:

DocLX Travel Events GmbH

Druga stranka u žalbenom postupku i tužitelj:

Bundesarbeiterkammer

[*omissis*]

Handelsgericht Wien (Trgovački sud u Beču, Austrija) kao žalbeni sud [*omissis*] u predmetu tužitelja **Bundesarbeiterkammer** (Savezna radnička komora, Austrija), 1040 Beč, [*omissis*] protiv tuženika **DocLX Travel Events GmbH**, 1010 Beč, [*omissis*] radi 407,80 eura, povodom tuženikove žalbe protiv presude Bezirksgerichta für Handelssachen Wien (Općinski trgovački sud u Beču, Austrija) od 4. siječnja 2023. [*omissis*] donio je

rješenje:

I. U skladu s člankom 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) Sudu Europske unije upućuju se sljedeća pitanja o članku 12. („Raskid ugovora o putovanju u paket aranžmanu i pravo odustajanja prije početka paket aranžmana”) Direktive (EU) 2015/2302 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2015. o putovanjima u paket aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima, o izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 90/314/EEZ (u daljnjem tekstu: **Direktiva**):

1. Treba li primjerenost, a time i iznos naknade za raskid ugovora provjeriti nakon organizatorove ponude, sklapanja ugovora o putovanju u paket aranžmanu, putnikove izjave o raskidu ugovora, planiranog završetka putovanja ili nekog drugog trenutka?

2. Treba li primjerenost, a time i iznos naknade za raskid ugovora provjeriti na temelju iznosa u skladu s točnim poslovnim izračunom poduzetnika ili na temelju drugih kriterija, primjerice paušala koji se izračunava kao određeni postotak cijene putovanja?

3. Treba li tu odredbu tumačiti na način da, u slučaju neprimjereno visoke naknade za raskid ugovora utvrđene u ugovoru o putovanju u paket aranžmanu, organizator zadržava pravo na plaćanje primjerene (u smislu odgovora na prvo i drugo pitanje) naknade za raskid ugovora ili tu naknadu valja izračunati konkretno na temelju stvarne štete koja je nastala organizatoru ili organizator u potpunosti gubi to pravo?

4. Može li se prilikom ocjene primjerenosti naknade za raskid ugovora, osobito ako je ona ugovorena u paušalnom obliku, pozivati na nacionalno pravo ako ono u slučaju očekivanog nerazmjernog postupovnog opterećenja omogućuje utvrđivanje iznosa na temelju slobodne ocjene suda?

II. [omissis] [prekid postupka]

Obrazloženje:

I. Činjenice:

Potrošač je kod tuženika u studenome 2020. rezervirao „maturalno putovanje X-Jam” od 25. lipnja do 1. srpnja 2022. na poluotoku Lanterni u Hrvatskoj. Točkom 7. odredbi ugovorene rezervacije određeno je:

„Pravo putnika na raskid ugovora prije početka putovanja

U skladu s člankom 10. stavkom 1. PRG-a putnik u bilo kojem trenutku prije početka paket aranžmana ima pravo raskinuti ugovor uz plaćanje standardne odštete.

Osim paušalne naknade za obradu (točka 3.), predviđaju se sljedeće primjerene standardne odštete koje se izračunavaju u skladu s razdobljem između raskida ugovora i ugovorenog početka paket aranžmana:

do 30. dana prije početka putovanja, 40 %

[...]

ugovorene cijene putovanja.”

Potrošač je izjavio u rujnu 2021. da raskida ugovor o putovanju te joj je tuženik u storno računu od 13. rujna 2021. zaračunao iznos od 464,80 eura, koji je obuhvaćao troškove otkazivanja od 378,80 eura i naknadu za obradu od 29 eura.

Potrošač je s pridržajem platio taj iznos i ustupio svoja potraživanja tužitelju.

II. Argumenti stranaka:

Tužitelj zahtijeva povrat troškova otkazivanja i naknade za obradu, odnosno iznosa od 407,80 eura uvećanog za kamate. Ugovoreni troškovi otkazivanja i naknada za obradu ništavi su i očito nepošteni s obzirom na članak 10. Pauschalreisegesetzta (Zakon o putovanjima u paket aranžmanima, u daljnjem tekstu: PRG) odnosno članak 879. stavak 3. Allgemeines Bürgerliches Gesetzbucha (Opći građanski zakonik, u daljnjem tekstu: ABGB) te članak 6.c Konsumentenschutzgesetzes (KSchG) (Zakon o zaštiti potrošača), i to osobito jer je „maturalno putovanje X-Jam” 2022. bilo u potpunosti rasprodano. Tuženiku uopće nije nastala šteta. Naknada za obradu neprimjereno je visoka i očito štetna.

Tuženik je obrazloženo osporio tužbeni zahtjev.

III. Dosadašnji tijek postupka:

Presudom od 4. siječnja 2023. Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Općinski trgovački sud u Beču) prihvatio je tužbu u cijelosti. U pravnom pogledu naveo je da navedeni sporazum o otkazivanju nije dopušten. Ne pravi se razlika između toga je li putovanje otkazano godinu dana ili samo nešto više od mjesec dana prije njegova provođenja. Ne uzima se u obzir ni okolnost da je tuženik zapravo preprodavao putovanja preko svoje liste čekanja, pri čemu je vjerojatnost za to veća u slučaju otkazivanja u godini prije godine početka putovanja nego u tekućoj godini. U skladu s tom odredbom tuženik zapravo obračunava naknadu za otkazivanje čak i ako mu zbog preprodaje uopće nije nastala šteta. Ugovorenim sporazumom ne jamči se da iznos odštete odgovara cijeni paket aranžmana umanjenoj za uštede troškova ili prihod od pružanja usluga putovanja drugom korisniku. Stoga tu odredbu valja smatrati očito štetnom u smislu članka 879. stavka 3. ABGB-a te se on protivi i članku 10. PRG-a. Nadalje, prvostupanjski sud argumentira da ograničavanje nedogovorenih nepoštenih odredbi s očuvanjem valjanosti u pojedinačnom postupku o potrošačkoj transakciji više ne dolazi u obzir, zbog čega se više ne postavlja pitanje sudskog umanjenja ugovorene naknade za otkazivanje.

Budući da tuženom organizatoru uopće nije nastala šteta, on svoje pravo ne može ni temeljiti na članku 10. stavku 1. četvrtoj rečenici PRG-a.

Tuženik je protiv te presude podnio žalbu Handelsgerichtu Wien (Trgovački sud u Beču).

IV. Predmetna žalba:

[omissis] [postupak]

Kao dopuštene žalbene razloge žalitelj navodi nepravilnost postupka, pogrešna činjenična utvrđenja zbog pogrešne ocjene dokazâ i pogrešnu pravnu ocjenu. Tvrdi, među ostalim, da je za provjeru primjerenosti naknade za raskid ugovora relevantan trenutak sklapanja ugovora.

U odgovoru na žalbu tužitelj zastupa pravno mišljenje prvostupajnskog suda i također dopušteno navodi da je prvostupajnski sud utvrdio pogrešne činjenice zbog pogrešne ocjene dokazâ.

V. Prethodna pitanja:

Općenito:

U ovom slučaju potrošač nije raskinuo ugovor o putovanju u paket aranžmanu zbog jednog od razloga navedenih u članku 12. stavku 2. Direktive.

Članak 12. stavak 1. Direktive glasi:

„Raskid ugovora o putovanju u paket aranžmanu i pravo odustajanja prije početka paket aranžmana

Države članice osiguravaju da putnik može raskinuti ugovor o putovanju u paket aranžmanu u bilo kojem trenutku prije početka paket aranžmana. Ako putnik raskine ugovor o putovanju u paket aranžmanu u skladu s ovim stavkom, putnik može biti dužan organizatoru platiti primjerenu naknadu za raskid ugovora koju se može opravdati. Ugovorom o putovanju u paket aranžmanu mogu se utvrditi razumne standardne naknade za raskid ugovora koje se temelje na trenutku raskida ugovora prije početka paket aranžmana i očekivanim uštedama troškova te prihodu od pružanja usluga putovanja drugom korisniku. U nedostatku standardnih naknada za raskid ugovora, iznos naknade za raskid ugovora odgovara cijeni paket aranžmana umanjenoj za uštede troškova i prihod od pružanja usluga putovanja drugom korisniku. Na zahtjev putnika organizator pruža obrazloženje za iznos naknada za raskid ugovora.”

U svrhu prenošenja te direktive u Austriji je donesen Bundesgesetz über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (Savezni zakon o putovanjima u paket aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima, u daljnjem tekstu: PRG), čijim se člankom 10. stavkom 1. određuje:

„Raskid ugovora o putovanju u paket aranžmanu prije početka paket aranžmana

Putnik može prije početka paket aranžmana u bilo kojem trenutku bez navođenja razloga raskinuti ugovor o putovanju u paket aranžmanu. Ako putnik raskine ugovor o putovanju u paket aranžmanu na temelju ovog stavka, organizator može

zahtijevati plaćanje primjerene i opravdane odštete. Ugovorom o putovanju u paket aranžmanu mogu se utvrditi razumne standardne odštete koje se temelje na razdoblju između raskida ugovora i predviđenog početka paket aranžmana i očekivanim uštedama troškova te prihodu od pružanja usluga putovanja drugom korisniku. Ako standardna odšteta nije određena ugovorom, iznos odštete odgovara cijeni paket aranžmana umanjenoj za uštede troškova i prihod od pružanja usluga putovanja drugom korisniku. Na zahtjev putnika organizator pruža obrazloženje za iznos odštete.”

Na ovaj postupak primjenjuje se Gesetz über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung – ZPO) (Zakon o sudskom postupku u građanskim sporovima (Zakon o parničnom postupku, u daljnjem tekstu: ZPO)). Njegovim člankom 273. stavkom 1. određuje se:

„Ako je utvrđeno da jedna stranka ima pravo na naknadu štete ili kamata odnosno da općenito ima pravo na potraživanje, ali se dokaz o spornom iznosu štete ili interesa koji treba nadoknaditi ili potraživanja uopće ne može podnijeti ili se može podnijeti samo uz nerazmjerne poteškoće, sud može na zahtjev ili po službenoj dužnosti sâm utvrditi taj iznos prema vlastitom nahođenju ne uzimajući u obzir dokaz koji ponudi stranka. Utvrđivanju iznosa može prethoditi i saslušanje pod prisegom jedne od stranaka o okolnostima koje su relevantne za utvrđivanje iznosa.”

U skladu s uvodnom izjavom 31. Direktive putnici bi također trebali moći raskinuti ugovor o putovanju u paket aranžmanu u bilo kojem trenutku prije početka paket aranžmana uz plaćanje primjerene naknade za raskid ugovora koju se može opravdati, uzimajući u obzir očekivanu uštedu troškova i prihod od pružanja usluga putovanja drugom korisniku.

Na temelju UFEU-a, a osobito članka 114., donesen je jedinstven, potpuno usklađen i konačan propis o pravu u području paket aranžmana (članci 1. i 4. Direktive).

Odgovori na pitanja koja je uputio žalbeni sud ključni su za ishod spora koji je pred njim u tijeku. Ovom žalbenom sudu nije poznata sudska praksa Suda Europske unije, pred kojim je pokrenut postupak, koja se odnosi na tumačenje članka 12. stavka 1. Direktive u navedenom smislu. Predmet C-287/21 (zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Landesgericht Salzburg (Zemaljski sud u Salzburgu, Austrija) izbrisan je.

Prvo pitanje:

U ovom predmetu prošlo je puno vremena između ponude za sklapanje ugovora o putovanju u paket aranžmanu (ljetno 2020.), rezervacije (studeni 2020.), izjave o raskidu ugovora (rujan 2021.) i razdoblja putovanja (ljetno 2022.). Iz Direktive ne proizlazi koji je od tih trenutaka relevantan u skladu s Direktivom.

Drugo pitanje:

Iznos naknade za raskid ugovora („troškovi otkazivanja”) općenito se u praksi u pravu u području putovanja utvrđuje paušalno na temelju postotka cijene putovanja ovisno o trenutku u kojem je putnik izjavio da raskida ugovor. Točan poslovni izračun ne primjenjuje se u poslovnoj praksi.

U tom pogledu još ne postoji nacionalna sudska praksa najviših sudova. Moguće je da Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) prilikom utvrđivanja iznosa naknade za raskid ugovora polazi od poslovnog izračuna koji se temelji na zadnjim trima poslovnim godinama [*omissis*]. Tvrdi da putnik nema pravo na informacije te smatra da organizator snosi teret iznošenja činjenica i dokazivanja [*omissis*].

Treće pitanje:

Presudom od 8. prosinca 2022. u predmetu C-625/21 Sud je odlučio da članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da im se, u slučaju da se utvrdi da je odredba o naknadi štete u kupoprodajnom ugovoru nepoštena i posljedično proglasi ništavom, pri čemu ugovor i dalje može postojati bez te odredbe, protiv činjenica da poduzetnik prodavatelj koji je uveo tu odredbu u okviru tužbe za naknadu štete koja se temelji isključivo na dispozitivnom propisu nacionalnog obveznog prava može zahtijevati naknadu štete kako je predviđeno tim propisom, koji bi bio primjenjiv bez navedene odredbe.

Žalbeni sud koji je uputio zahtjev sam ne može nedvojbeno odgovoriti na pitanje je li ta presuda relevantna i za tumačenje članka 12. stavka 1. Direktive, osobito za primjenu njegove zadnje rečenice u odnosu na prethodne rečenice, i to jer je prošlo puno vremena između ponude za sklapanje ugovora o putovanju u paket aranžmanu (ljetno 2020.), rezervacije (studenji 2020.) i izjave o raskidu ugovora (rujan 2021.).

Četvrto pitanje:

Zakone treba tumačiti učinkovito, a cilj je Direktive pridonijeti ostvarivanju visoke razine zaštite potrošača (uvodna izjava 51.). Žalbeni sud koji je uputio zahtjev smatra da se to odnosi i na učinkovito ostvarenje prava, čiji prosječni troškovi trebaju biti razmjerni vrijednosti spora. To proizlazi i iz uvodnih izjava (osobito iz uvodne izjave 7.) Uredbe (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti.

U postupcima o zahtjevima za naknadu štete ili drugim potraživanjima tužitelj se može suočiti s velikim poteškoćama prilikom dokazivanja iznosa potraživanja. U skladu s navedenom nacionalnom postupovnom odredbom članka 273. ZPO-a, tužitelj je u tom pogledu u povoljnijem položaju ako dokaže da ima pravo na potraživanje na temelju strogih pravila dokaznog postupka. Postupovno opterećenje za utvrđenje iznosa treba biti u razumnim granicama, a naplata tužiteljeva potraživanja koje je samo po sebi opravdano ne smije se neopravdano

odgađati. Stoga, ako se dokaz o iznosu potraživanja uopće ne može podnijeti ili se može podnijeti samo uz nerazmjerne poteškoće, ta odredba omogućuje sudu da po službenoj dužnosti ili na zahtjev utvrdi sporni iznos prema vlastitom nahodjenju. Zato se u tom slučaju sud oslobađa obveze izvođenja dokaza o činjenicama relevantnim za iznos potraživanja te stoga i u tom pogledu može odbiti dokazne prijedloge stranaka. Tom odredbom tužitelj se ne oslobađa tereta iznošenja činjenica ni obveze da u svojem tužbenom zahtjevu navede točan iznos potraživanja [omissis].

Žalbeni sud koji je uputio zahtjev namjerava primijeniti tu nacionalnu postupovnu odredbu također i zbog toga što i putnik i organizator imaju interes u pogledu toga da se spor riješi učinkovito, povoljno kad je riječ o troškovima i brzo. Međutim, Direktiva se može tumačiti i drukčije.

6. Obveza upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku uz prekid:

[omissis] [prekid postupka]

Handelsgericht Wien (Trgovački sud u Beču)

[omissis] Beč, [omissis]

23. svibnja 2023.

[omissis]